

УДК 338:331.5+314+316
JEL H83, L51, R11

Т. Г. Васильців

доктор економічних наук, професор, заступник директора
Регіонального філіалу Національного інституту
стратегічних досліджень у Львові, м. Львів
e-mail: tguas77@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

Р. Л. Лупак

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки
Львівського торговельно-економічного університету, м. Львів
e-mail: economist_555@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ КОНВЕРГЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ ТА ЄС**

Надано характеристику тенденціям розвитку соціальної сфери та забезпечення соціальної безпеки України. Визначено головні загрози функціонування соціальної сфери та формування системи соціальної безпеки в Україні. Ідентифіковано проблемні аспекти конвергенції соціальної безпеки України та ЄС. Сформовано базис стратегії зміцнення соціальної безпеки України. Обґрунтовано стратегічні пріоритети, інструменти та засоби державної політики конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС.

Ключові слова: соціальна безпека, соціальна сфера, соціальний розвиток, конвергенція, Україна, ЄС, стратегія.

Vasylytsiv T., Lupak R. STRATEGIC PRIORITIES OF CONVERGENCE OF SOCIAL SECURITY OF UKRAINE AND THE EU

The paper outlines the trends in the development of the social sphere and the provision of social security in Ukraine. The authors prove that the integration of the national economy and the European economy takes place rather slowly, European principles and standards cannot be adapted by economic entities, and social institutions are unprepared and not able to fully stimulate the intellectual development of society. The main threats to the functioning of the social sphere and the formation of the social security system in Ukraine are identified. The key threat is the low competitiveness of the economy, the absence of positive qualitative structural changes and institutional reforms, the problem of import substitution and the development of the real sector and private entrepreneurship. The problematic aspects of convergence of social security of Ukraine and the EU are outlined. Further complication of the socio-economic development of Ukraine is expected as a result of political-economic and military instability. The strategic priorities, tools and means of the state policy of convergence of the social security system of Ukraine and the EU are grounded. The state policy of convergence implemented by the following groups of instruments is considered to be the most effective: regulatory (introduction of the principles of corporate social responsibility and business practices in the system of social and labor relations, ratification of the Council of Europe Convention on the Prevention, Punishment and Elimination of Violence, the introduction of European standards for the dissemination of data under development and implementation of budget programs of social orientation, approval of program documents ensuring gender equality of human rights and freedoms); European integration and cooperation (establishment of cooperation with the EU on the organization of prevention and control of communicable diseases, strengthening cooperation with European voluntary organizations in the field of youth policy and informal education for youth, realization of the Road Map of joint actions within the framework of the Association Agreement on overcoming «zones of social injustice» in the field of cancer, development of cooperation in the framework of forums, creation of exhibition platforms of social dialogue); institutional organization (creation of a specialized vertical integration network of advisory committees in the field of social security, creation of the Bank covering risks in the field of social security, implementation of agreements with EU countries within the framework of regulation of labor migration and development of social partnership, introduction of monitoring and strengthening of control in the functional and structural spheres of social security).

Keywords: social security, social sphere, social development, convergence, Ukraine, EU, strategy.

Постановка проблеми. В Україні впродовж всього періоду незалежності спостерігається тенденція до послаблення соціальної захищеності громадян, посилення просторово-структурних деформацій соціальної безпеки держави. Це обумовлено невисоким рівнем якості життя та соціальної захищеності громадян (зокрема малими трудовими доходами населення, посиленням його розшарування за рівнем доходів, міграції, а також соціально-економічних ризиків прямої та опосередкованої дії, високим рівнем бідності та

розбалансуванням продуктивної зайнятості), монополізацією та тінізацією економічних відносин, вкрай низьким використанням інтелектуально-кадрового та ресурсного потенціалу економічного розвитку територій.¹

Натомість в економічно розвинених державах світу, зокрема ЄС, держава реалізує системну політику щодо

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених за грантом Президента України за конкурсним проектом Ф-78 Державного фонду фундаментальних досліджень.

конвергенції та вирівнювання соціально-економічного розвитку територій, зміцнюючи таким чином стан власної соціальної безпеки.

Головними загрозами функціонування соціальної сфери та соціальної безпеки в Україні залишаються: негативні чинники макросередовища; неможливість забезпечення загальної доступності та належної якості основних соціальних благ; недостатність системи створення для працездатних громадян економічних умов отримання доходів; низька якість послуг у галузі охорони здоров'я, освіти, житлово-комунальній, культурно-дозвільній сферах; недостатність фінансування соціальної сфери, зниження видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, освіту, культуру, мистецтво, спорт та сферу обслуговування. В Україні досі відсутня належна нормативно-правова база для забезпечення відповідного рівня якості соціальних послуг; існує низька ефективність механізму управління їх якістю, диференціація обсягів і рівня їх надання; відсутні стандарти якості соціальних послуг [1, с. 486-555].

Не сприяють формуванню передумов соціального розвитку і безпеки низька конкурентоспроможність економіки, відсутність позитивних якісних структурних змін та інституціональних реформ, проблеми імпортозаміщення та розвитку реального сектору і приватного підприємництва. Очікується подальше ускладнення проблем соціально-економічного розвитку територій держави унаслідок політико-економічної та військової нестабільності.

Зазначені проблеми значною мірою обумовлені несформованістю в Україні системи соціальної безпеки, невідпрацьованістю стратегічних пріоритетів та оперативних заходів з подолання її головних ризиків і загроз, невідповідністю нормативно-правового забезпечення у сфері державного регулювання соціальної безпеки. Досить повільно відбувається інтеграція національної економіки у європейське господарство, європейські принципи та стандарти не можуть бути адаптовані суб'єктами господарської діяльності, соціальні інституції не готові та не мають змоги повною мірою контролювати якість трудового життя, стимулювати інтелектуальний розвиток суспільства [2, с. 47-60].

Аналіз останніх досліджень. Достатньо вагомою теоретико-методологічною базою державного регулювання у сфері соціальної безпеки України є результати досліджень вітчизняних науковців: Д. Богині, О. Власюка, В. Воротіна, В. Геєця, О. Дзьобаня, Я. Жаліла, О. Іляш, А. Качинського, В. Куценко, Е. Лібанової, В. Мандибури, У. Садової, Л. Семів, В. Точиліна та ін. Істотним внеском у вирішення проблем розроблення механізмів та інструментів державної політики формування системи соціальної безпеки є праці зарубіжних вчених: Дж. Д. Барбера, І. Ващекіна, М. Вебера, Е. Гідденса, М. Дзлієва, В. Ковальова, Л. Косалса, Т. Лоурі, Н. Лумана, Т. Парсонса, У. Дж. Скотта та ін.

Проте сучасні складні умови соціально-економічного розвитку України та все більш наростаюча системна криза в соціальній сфері держави обумовлюють потребу в обґрунтуванні процесуальних компонент та операційної замкненості системи соціальної безпеки України для розроблення адаптаційних моделей безпеки та розширення меж

державного регулювання у цій сфері, ідентифікації відхилень параметрів системи соціальної безпеки України від країн ЄС, визначенні напрямів і пріоритетів реалізації державної політики конвергенції соціальної безпеки України та ЄС, а також розробці «дорожньої карти» для профільних органів влади щодо протидії ризикам і загрозам та інституціональним небезпекам у сфері соціальної безпеки України.

Метою статті є обґрунтування стратегічних пріоритетів конвергенції соціальної безпеки України та ЄС як сукупності послідовних системних кроків з усунення критичних відставань соціально-економічного розвитку і безпеки нашої держави.

Основні результати дослідження. В Україні сформувався тенденція, що регіональні органи державної влади та місцевого самоврядування позбавлені достатнього ресурсного потенціалу для реалізації ефективної самостійної політики соціально-економічного розвитку через істотне обмеження фінансових і адміністративних повноважень. Зокрема, протягом останніх років до 80,0% регіонального бюджету складала трансферти з центрального бюджету, при цьому часто сума податкових надходжень, мобілізованих на території регіону, перевищує величину фактичних бюджетних видатків [3, с. 168-171].

Певне згортання економічної активності, скорочення робочих місць і погіршення матеріального становища населення, що характерне для більшості регіонів України, проявляється у зменшенні обсягів виробництва і збуту продукції в окремих галузях базових видів економічної діяльності, а також зниженні показників стану розвитку малого приватного підприємництва. Ділову активність населення стримують економічні (відсутність достатніх фінансово-інвестиційних ресурсів, обмеженість платоспроможного попиту, монополізованість ринків, економічний спад та погіршення ринкової кон'юнктури), соціальні та фахово-психологічні (пов'язані головним чином з неспідоготовленістю та неготовністю вести комерційну господарську діяльність) чинники. Наслідком їх впливу стала велика частка збиткових та недіючих суб'єктів підприємницької діяльності, зменшення зайнятості, низька соціальна захищеність та малий рівень оплати праці у секторі малого і середнього бізнесу, проблеми формування, розвитку та відтворення людського капіталу, зниження мотивації до підприємницької діяльності [2, с. 42-57].

Європейський досвід свідчить, що ефективним є лише комплексний підхід до вирішення окреслених проблем шляхом вирівнювання критичних деформацій соціальної безпеки. Зважаючи на окреслені критичні ризики у соціальній сфері, які не сприяють забезпеченню конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС, стратегічними напрямами та засобами активізації виконання вітчизняних реформ і перетворень в умовах європейської інтеграції мають стати [1, с. 486-617, 713-771; 4, с. 101-160; 5, с. 285-292; 6, с. 154-205]:

1) за погодженням з Міністерством юстиції та Урядовим офісом з питань європейської інтеграції вносити у разі потреби зміни до планів, подавати щокварталу до десятого числа наступного місяця Кабінетові Міністрів України інформацію про стан виконання планів для проведення Урядовим офісом з питань європейської інтеграції моніторингу

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

ефективності їх виконання та підготовки відповідних пропозицій. Запровадження статистичних стандартів ЄС може сприяти покращенню ефективності розробки та реалізації бюджетних програм соціального спрямування;

2) з метою підвищення якості життя людини, протистояння спільним викликам, протидії дискримінації, збільшення кількості якісних робочих місць з гідними умовами праці, посилення гнучкості ринку й безпеки зайнятих осіб забезпечити підвищення ефективності послуг із працевлаштування відповідно до потреб ринку праці, сприяння розвитку корпоративної соціальної відповідальності та ділової практики, зокрема такої, яка підтримується в рамках Глобального договору ООН від 2000 року, Міжнародною організацією праці (МОП), Тристоронньою декларацією МОП щодо засад, що стосуються багатонаціональних корпорацій і соціальної політики. З метою реалізації Стратегії подолання бідності на період до 2020 року та Закону України «Про соціальні послуги» врахувати розширення повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань організації надання соціальних послуг за місцем проживання осіб, які отримують такі послуги;

3) з метою профілактики та боротьби з інфекційними захворюваннями забезпечити впровадження Міжнародних медико-санітарних правил (ММСП); співпрацювати відповідним чином з державами-учасниками Міжнародних медико-санітарних правил, у тому числі за допомогою сприяння здійсненню технічного співробітництва та матеріально-технічної підтримки, залучення фінансових ресурсів задля підтримки можливостей, необхідних відповідно до ММСП;

4) задля втілення намірів про виконання вимог Угоди про асоціацію щодо доступності, безпеки і якості донорської крові забезпечити реалізацію Стратегії розвитку національної системи крові в Україні. За цим напрямом необхідно: створити високоспеціалізовану, вертикально інтегровану національну систему дорадчих комітетів під керівництвом Незалежного компетентного органу з інспектування (відповідно до вимог Директив Європейського Парламенту від 18.02.2002 р. та Європейської Ради від 27.01.2003 р.);

5) з метою реалізації заходів щодо збереження ефективної зайнятості населення та зниження кількості примусово звільнених працівників Міністерству соціальної політики та Національному агентству зайнятості спільно з Конфедерацією вільних профспілок України розглянути можливість використання чотириденного робочого тижня для працівників малокваліфікованих професій (скорочення на 20,0% робочого часу дозволить зберегти 20,0% персоналу) та дистанційної роботи для представників маркетингу, реклами, PR, журналістів, перекладачів, креативних і IT-спеціальностей, що дозволить знизити витрати на організацію робочого місця та задовольнить потреби у гнучкій зайнятості 25,0% працівників означених спеціальностей; з метою легалізації «тіньової» зайнятості та підтримки конкурентоспроможності економічно активного населення на ринку праці міським районним центрам зайнятості слід запровадити практику проведення Європейських

Форумів та консультацій; на законодавчому рівні прийняти блок законів про фінансово-банківську діяльність з метою підвищення стабільності і привабливості сектора формальної зайнятості та створення Банку покриття ризиків (страхового банку) для рефінансування, відшкодування відсотків бізнесу за користування валютою;

6) у рамках співробітництва активізувати конвергенцію України та країн ЄС у галузі молодіжної політики та неформальної освіти для молоді через співпрацю та обмін досвідом, сприяти наданню допомоги молодим людям у набутті знань, навичок та вмінь за межами системи освіти, у тому числі на основі волонтерства, і визнавати цінність такого досвіду; в рамках реалізації Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016-2020 рр. пришвидшити впровадження двох механізмів стимулювання зайнятості для молоді – «Ініціативи молодіжної зайнятості» та «Схеми гарантій для молоді» (на впровадження «Ініціативи молодіжної зайнятості» у перші два роки існування нового бюджету ЄС на 2014-2020 рр. ЄС виділено 6,0 млрд євро); продовжувати надавати специфічні послуги EURES (європейський портал професійної мобільності мережі з укомплектування), зокрема реалізувати програму «Твоя перша EURES робота» [7];

7) задля ефективної реалізації Концепції соціальної політики України до 2023 р. органам місцевого самоврядування слід розробити проект Дорожньої карти спільних дій соціальних партнерів – Сторін Угоди про асоціацію з подолання «зон соціальної несправедливості» у сфері праці, що дозволить зменшити диференціацію в рівнях оплати праці та знизить ризики виникнення тіньових схем оплати праці;

8) в рамках координації соціального забезпечення українських трудових мігрантів прискорити реалізацію вже існуючих двосторонніх угод з країнами, зокрема країнами-сусідами ЄС, керуючись принципами, закладеними в угодах про асоціацію; активізувати переговорний процес щодо укладення угод про соціальне та пенсійне забезпечення; ініціювати разом із зацікавленими країнами ЄС пошуки схем і розроблення програм циркулярної трудової міграції; поглибити європейське співробітництво, спрямоване на інтеграцію іммігрантів в українське суспільство, зокрема реалізацію Плану заходів щодо інтеграції біженців до 2020 року;

9) задля забезпечення співробітництва у сфері соціальної політики та рівних можливостей населення в рамках реалізації угоди про асоціацію продовжувати роботу з приведення законодавчої та нормативної бази України до стандартів ЄС: внести зміни до статті 31 Закону України «Про зайнятість населення» (щодо унормування громадських робіт); внести зміни до деяких законодавчих актів України щодо зайнятості інвалідів, щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та єдиних принципів нарахування пенсій; прийняти Закон України «Про освіту» (у новій редакції) з урахування змін щодо визнання неформальної освіти);

10) у рамках протидії гендерній напруженості у суспільстві та активізації державної політики

забезпечення рівних можливостей для чоловіків та жінок ратифікувати Верховною Радою України Конвенції Ради Європи про запобігання, переслідування та ліквідацію насильства щодо жінок та домашнього насильства. Конвенція сприятиме прийняттю необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення жертвам доступу до послуг, що сприяють фізичному та психологічному відновленню після насильства через створення відповідних притулків для безпечного розміщення жертв;

11) Кабінету Міністрів України затвердити Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2021», Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року та посилення контролю виконання і надання повної та якісної інформації центральними органами

виконавчої влади щодо Плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року у частині забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

12) Запропоновані стратегічні напрями державної політики протидії соціальним ризикам та засоби активізації виконання вітчизняних реформ і перетворень у суспільстві сприятимуть забезпеченню конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС в умовах європейської інтеграції (рис. 1). Так, зазначені стратегічні цілі соціального розвитку засвідчують, що Україна вступила в період практичної реалізації завдань стратегії, яка має сформувати високорозвинену, соціальну за своєю суттю державу, здатну інтегруватися в світовий цивілізаційний процес.

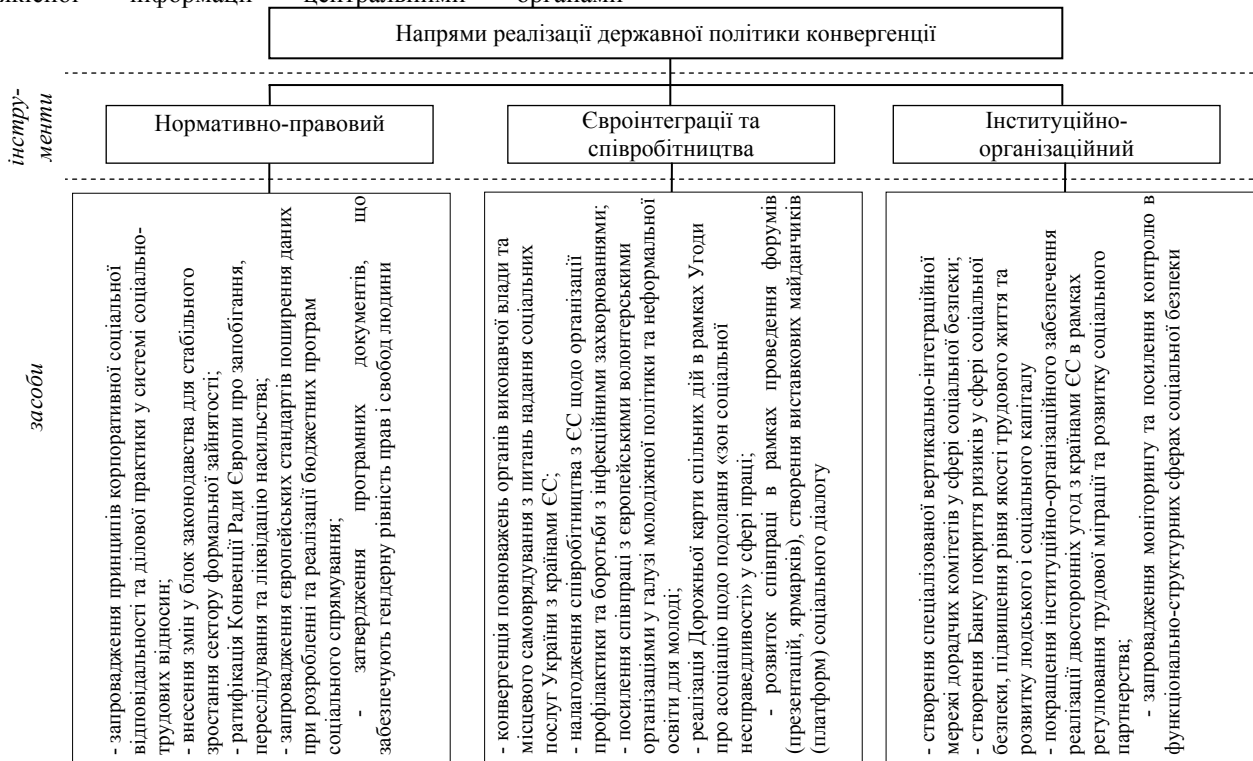

Рис. 1. Стратегічні напрями, інструменти та засоби державної політики конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС

Варто додати, що на початку XXI ст. у світі відбуваються кардинальні трансформації, що супроводжуються зміною геополітичних конфігурацій. Глобальна фінансово-економічна криза стала ще одним викликом світовій цивілізації, обумовила невизначеність перспектив глобальної та національних економік, прискорила пошук шляхів модернізації суспільних систем. Криза виявила глибинні вади глобальної економічної моделі, сприяла усвідомленню необхідності системних змін світового економічного і соціального рівня, посилення національної безпеки.

Разом з тим, ані ухвалена вперше у 2007 р. Стратегія національної безпеки України, ані Стратегія національної безпеки «Україна у світі, що змінюється», затверджена Указом Президента України в 2012 р., не стали керівним документом для практичної діяльності органів державної влади. Цьому завадили їхня зосередженість на досягненні короткострокових політичних і економічних цілей,

нехтування ризиками стратегічного соціального розвитку регіонів і держави.

Сьогодні й надалі пріоритетні напрями забезпечення соціальної складової національної безпеки зводяться до подолання диспропорцій у соціально-гуманітарній сфері внаслідок: створення економічних і соціальних умов для підвищення рівня народжуваності та зниження рівня смертності, зменшення відтоку населення за кордон, повернення трудових мігрантів в Україну; забезпечення відповідності національного ринку освітніх послуг перспективним потребам суспільства і держави у трудових ресурсах необхідної кваліфікації; створення доступної, високоякісної та ефективної системи медичної допомоги, боротьби із соціально небезпечними захворюваннями, здійснення протиепідемічних заходів; зниження рівня соціального та майнового розшарування населення, наближення системи соціальних гарантій до принципів і норм держав-членів ЄС; подальшого

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

реформування пенсійної системи, підвищення ефективності соціальних гарантій для найбільш уразливих верств населення; ужиття заходів щодо запобігання та подолання бездомності, безпритульності; запобігання поширенню пропаганди екстремізму, насильства, ксенофобії, релігійної нетерпимості, моральної розбещеності [8].

Унаслідок ігнорування існуючих загроз розвитку ринку праці й зайнятості населення та ризиків недосконалості міграційної політики держави посилилися загрози соціальній безпеці, послабилася спроможність соціальної сфери України забезпечувати належні стандарти та рівень життя населення. Не варто нехтувати і джерелами загроз соціальній безпеці, якими можуть стати такі фактори, як кризи світової й регіональних фінансово-банківських систем, посилення конкуренції в боротьбі за дефіцитні сировинні, енергетичні, водні та продовольчі ресурси, відставання в розвитку передових технологічних укладів, що підвищують стратегічні ризики залежності від зміни зовнішніх факторів.

Такий стан справ змушує заново оцінити рівень і вплив загроз життєво важливим інтересам України, визначитися у стратегічних пріоритетах політики соціальної безпеки та напрямках удосконалення механізмів їхньої реалізації на основі єдності та дієздатності державної влади, налагодження взаємодії між Президентом України, урядом і парламентом, створення сприятливих умов для глибоких трансформацій усіх сфер суспільного життя. При цьому основним програмним документом має стати Стратегія соціальної безпеки держави, яка відповідно до законодавства визначатиме загальні принципи, пріоритетні цілі, завдання і механізми захисту життєво важливих інтересів особи, регіонів та держави загалом від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Розроблення стратегії соціальної безпеки, політики та концепції її здійснення має спиратися на чіткі уявлення про небезпеки і загрози, з якими вона покликана мати справу. Серед негативних наслідків кризового стану українського суспільства перш за все варто виокремити небезпеку соціального вибуху. Специфіка сучасної соціально-економічної ситуації полягає в тому, що нині вже вирішені питання надання первинного імпульсу підприємницькій діяльності, що означає можливість отримання надвисоких прибутків, що компенсують ризик невизначеності. Настав період, коли необхідно вирішувати соціальні проблеми, враховуючи зміни соціального самопочуття суспільства, коли надмірна диференціація доходів стає бар'єром для входження в ринок можливих верств населення. За цих умов найважливішим сектором стає соціальна безпека суспільства, яка не лише пронизує інші види безпеки, а й має свої чітко окреслені межі. Отже, сучасне бачення Стратегії соціальної безпеки передбачає активне стимулювання і модернізацію соціальних структур та інститутів, пристосування їх до нових соціальних реалій життя.

Проведене дослідження дало змогу виявити основне коло актуальних загроз соціальній безпеці регіонального соціуму. У найзагальнішому вигляді це загрози, які виникають ззовні від інших сфер суспільного життя (насамперед економіки), і небезпеки, що зумовлені соціальною сферою, що

мають зворотний вплив на соціум. Також стає очевидним, що зниження загрози для соціальної безпеки перш за все пов'язано з виходом з економічної кризи, продовження якої створює небезпеку соціальної катастрофи, а перехід до стадії економічного зростання означає нарощування соціальних ресурсів, розширення меж соціальної безпеки.

Відтак розроблення Стратегії соціальної безпеки забезпечить зниження рівня соціальної й майнової нерівності населення, стабілізацію його чисельності в середньостроковій перспективі, а в довгостроковій перспективі – докорінне поліпшення демографічної ситуації; доступність до сучасної освіти та охорони здоров'я; високу соціальну мобільність і підтримку соціально значущої трудової зайнятості; сприятиме підвищенню кваліфікації та якості трудового потенціалу, раціональній організації безпеки міграційних потоків.

Стратегія соціальної безпеки України має бути розроблена відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України», прийнятого Верховною Радою України 19.06.2003 р. № 64-IV; Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється», затвердженої Указом Президента України від 08.06.2012 р. № 389/2012; Національного плану дій на 2012 р. щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможе суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», затвердженого Указом Президента України від 12.03.2012 р. № 187/2012. Супутніми документами у розробці Стратегії мають бути: «Концепція демографічного розвитку на 2005-2015 рр.», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.10.2004 р. № 724-р; «Концепція загальнодержавної цільової соціальної програми збереження і розвитку трудового потенціалу України на період до 2017 р.», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.07.2009 р. № 851-р; проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.; «Концепція реформування системи соціальних послуг на період до 2014 р.», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.04.2007 р. № 178; постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми подолання та запобігання бідності на період до 2015 року» від 31.08.2011 р. № 1057; «Концепція державної міграційної політики», схвалена Указом Президента України від 30.05.2011 р. № 622/2011.

Висновки. У підсумку основною метою Стратегії соціальної безпеки варто розглядати зниження соціальної напруги в державі внаслідок забезпечення ефективної діяльності державних, економічних, суспільних інститутів і соціальних спільнот. Головним чинником та основою реалізації стратегії є формування сприятливих умов для забезпечення інтересів громадян, суспільства і держави, подальшого поступу України як демократичної держави зі сталою та зростаючою ринковою економікою, держави, що послуговується європейськими політичними й економічними цінностями, в якій декларується повага і захист прав і законних інтересів усіх територіальних громад, суспільних верств, етнічних груп.

Реалізація Стратегії соціальної безпеки забезпечить принаймні чотири основних соціальних індикатори: запобігання виникненню ситуації соціального вибуху; недопущення деградації соціальної структури як щодо її нівелювання, так і розвитку процесів поляризації, маргіналізації та люмпенізації; забезпечення стійкої соціальної структури за нормальної вертикальної і горизонтальної соціальної мобільності; підтримка адекватної системи ціннісних орієнтацій і, відповідно, культури громадської поведінки, у т. ч. політичної та економічної. При цьому стратегічними цілями політики соціальної безпеки України у середньостроковій перспективі слід обрати створення прийнятних зовнішніх і внутрішніх умов для реалізації соціальних інтересів України, ефективної системи забезпечення соціальної безпеки і зміцнення суспільних інститутів і соціальних спільнот.

Список використаних джерел

1. *Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році*: аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. Київ: НІСД, 2018. 1316 с.
2. Vlasiuk O., et al. (Eds.) *System transformations of the national economy: challenges and expectations*. Bydgoszcz: University of Economy, 2016. Vol. 1. 242 p.
3. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л. Інструменти господарського механізму розвитку сільських територій як передумова вирівнювання просторово-територіальних диспропорцій соціально-економічної безпеки України. *Бізнес Інформ*. 2016. №11. С. 167-171.
4. *Пріоритети, механізми та інструменти соціально-економічного розвитку периферійних територій західних регіонів України*: зб. матер. / ред. Т. Г. Васильців. Львів, 2013. 248 с.
5. Іляш О. І., Лупак Р. Л. Качмар Н. М. Необхідність системного реформування соціальної політики задля забезпечення розвитку ринку праці західних регіонів України. *Проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 285-292.
6. Напрями та засоби розвитку сільських територій в контексті зміцнення соціально-економічної безпеки України: монографія / ред.: Т. Г. Васильців, В. В. Бойко. Львів: Ліра-Прес, 2016. 262 с.
7. Громадська спілка «Економічний дискусійний клуб»: сайт. URL: <http://edclub.com.ua>
8. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» від 08 червня 2012 р. № 389/2012. *Законодавство України*: сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389/2012>

References

1. *Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovyshche Ukrainy v 2018 rotsi [On the Internal and External Situation of Ukraine in 2018]*: Analytical report to the Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine (2018). Kyiv: NISS. [in Ukrainian].
2. Vlasiuk O., et al. (Eds.) (2016). *System transformations of the national economy: challenges and expectations*: Vol. 1. Bydgoszcz: University of Economy.
3. Vasylytsiv, T. H., & Lupak, R. L. (2016). *Instrumenty hospodars'koho mekhanizmu rozvytku sil's'kykh terytoriy yak peredumova vyrivnyuvannya prostorovo-terytorial'nykh dysproportsiy sotsial'no-ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy* [Instruments of the economic mechanism of development of rural territories as a prerequisite for the equalization of spatial and territorial disproportions of socio-economic security of Ukraine]. *Biznes Inform – Business Inform*, 11, 167-171. [in Ukrainian].
4. Vasylytsiv, T. H. (Ed.) (2013). *Priorytety, mekhanizmy ta instrumenty sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku peryferiynykh terytoriy zakhidnykh rehioniv Ukrainy [Priorities, mechanisms and tools of socio-economic development of peripheral territories of western regions of Ukraine]*: Proceedings. Lviv. [in Ukrainian].
5. Ilyash, O. I., Lupak, R. L. & Kachmar, N. M. (2015). *Neobkhdnist' systemnoho reformuvannya sotsial'noyi polityky zadlya zabezpechennya rozvytku rynku pratsi zakhidnykh rehioniv Ukrainy* [Necessity of systemic reformation of social policy in order to ensure the development of the labor market of western regions of Ukraine]. *Problemy ekonomiky – The Problems of Economy*, 4, 285-292. [in Ukrainian].
6. Vasylytsiv, T. H., & Boyko, V. V. (Eds.). (2016). *Napryamy ta zasoby rozvytku sil's'kykh terytoriy v konteksti zmitsnennya sotsial'no-ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy* [Directions and means of development of rural territories in the context of strengthening of socio-economic security of Ukraine]. Lviv: League-Press. [in Ukrainian].
7. *Public Union «Economic Discussion Club»*: Website. URL: <http://edclub.com.ua> [in Ukrainian].
8. *Stratehiya natsional'noyi bezpeky Ukrainy «Ukrayina u sviti, shcho zminuyet'sya» [Ukraine's National Security Strategy «Ukraine in a Changing World»]* (2012). *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389/2012> [in Ukrainian].

Надійшло 21.10.2018 р.